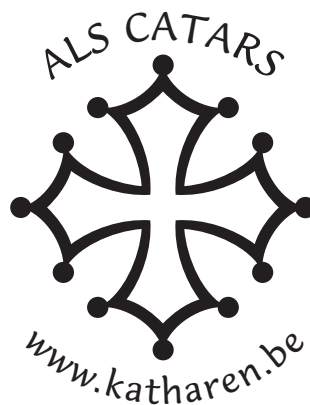

Fragment uit

Het Inquisitieregister van Jacques Fournier

BÉATRICE DE PLANISSOLES

**Getuigen ten laste van Béatrice,
weduwe van Otho de Lagleize van Dalou.**

Nederlandse vertaling van Raymond Doms

Het Inquisitieregister van Jacques Fournier, bisschop van Pamiers en latere paus Benedictus XII (1318-1325), is een enorm boek. Jean Duvernoy gaf in 1965 de Latijnse tekst uit en de vertaling volgde in 1978. Eind 2004 werd de Franse vertaling opnieuw uitgegeven. Dit liet ons toe in de vorm van "Kathaarse Kronieken" reeds enkele processen in het Nederlands te publiceren, nl. deze van Arnaud Sicre (nummer 1) en van Peire Maury, dit laatste in een dubbelnummer (3 en 4 - verschijnen in november 2005).

Het aantal voetnoten die Jean Duvernoy bijvoegde hebben we ten zeerste beperkt. Vele ervan veronderstellen zulke vertrouwdheid met het kathaars gedachtengoed dat zij bijna complementaire uitleg vergen. De sterk geïnteresseerde lezer verwijzen we naar de uitgave zelf (info op de Franse bibliografiepagina).

BÉATRICE DE PLANISSELES

Getuigen ten laste van Béatrice, weduwe van Otho de Lagleize van Dalou

In het jaar van de Heer 1320, op 19 juni. Gezien het ter ore was gekomen van de Eerwaarde Heer in Christus monseigneur Jacques, bij de gratie Gods bisschop van Pamiers, dat Béatrice, weduwe van Otho de Lagleize, van Dalhou, die te Varilhes woont, zich had geuit in woorden die de geur van de manicheïsche ketterij verspreiden of ze benaderen, en meer in het bijzonder over het sacrament des altaars, wou hij, met de bijstand van Gaillard de Pomiès, substituut van monseigneur de inquisiteur van Carcassonne, een onderzoek openen over de feiten hiervoren vermeld en hij ontving volgende getuigen:

Guilhelm Roussel van Dalhou, gezworen getuige gevraagd om de waarheid, zei:

- Tien jaar geleden, maar ik herinner mij het juiste tijdstip niet meer precies, was ik bij Béatrice in haar huis nabij de kerk van Dalhou en rondom de haard zaten Béatrice, twee van haar dochters waarvan de één zes of zeven jaar kon zijn, de andere vier of vijf, en enkele andere personen. Ik ben de naam van deze laatsten vergeten.

We begonnen te praten over de priesters en over het sacrament des altaars dat de zaak van de priesters is. Béatrice zei toen, me dunkt, dat ze verwonderd was: als God aanwezig was in het sacrament des altaars, hoe liet hij zich dan opeten door de priesters (of door een priester). Toen ik dat hoorde, verliet ik dat huis in volle verwarring.

- *Waarom heeft u dat zo lang verborgen gehouden?*
- Omdat ik nooit werd ondervraagd en ook omdat ik niet dacht kwaad te doen als ik het niet op eigen initiatief kwam aanklagen.
- *Zei Béatrice dit als een soort gekscheren?*
- Ik denk niet dat zij dit al gekscherend zei; maar eerder dat zij het zo opvatte, te oordelen naar de uitdrukking op haar gezicht en haar woorden.

- *Ging Beatrice gaarne naar de kerk?*
- Neen, tot wanneer Berthomieu, een priester onderpastoor van die kerk, het haar verweet. Daarna ging ze naar de kerk.
- *Welke personen waren nogal intiem met deze Béatrice, personen die haar geheimen hadden kunnen kennen?*
- Grazide, weduwe van Bernat Pujol van Dalou; Bernarda, vrouw van den Garisot die te Varilhes woont; Mabelia, vrouw van Raimon Gouzy van Herm; Sebelia, meid van Michel Dupont van Foix; Esperte, vrouw van Arnaut van Varilhes.

Ondervraagd of hij getuigde uit haat, liefde, vrees of op verzoek, of hij ertoe aangezet was door een som geld of op een andere manier beïnvloed was, antwoordde hij neen, hij getuigde omdat het de waarheid was.

*

* *

Jaar en dag als hierboven. Guilhelm de Montaut, rector van de kerk van Dahou, gezworen getuige ondervraagd over wat volgt, zei:

Twaalf jaar geleden, alhoewel ik mij de dag en de periode niet precies herinner, was ik in de kerk van Dalou en daar was Mabelia Vaquier van Dalou, intussen overleden. Ze zei me dat ze die Béatrice, die de vrouw was van haar oom, terecht gewezen had omdat ze niet naar de kerk kwam en ook omdat ze haar ongepaste opmerkingen had horen uiten, waar ze helemaal ondersteboven van was. Zoals: “Jullie geloven dat wat de priester in de hand houdt op het altaar het lichaam van Christus is! Jawel, als dat het lichaam van Christus was en het was zo groot als die berg (wijzend naar de berg Margail), dan zouden alleen al de priesters het reeds opgegeten hebben.”

Rond dezelfde periode zei wijlen Joan Roussel van Delou mij, bij mij thuis onder het eten, dat hij Béatrice had horen zeggen: “Jullie geloven dat wat de priesters maken op het altaar het lichaam van Christus is! Tja, als dat het lichaam van Christus was, zelfs als was het zo groot als die berg, dan zouden de priesters het al opgegeten hebben!” En om die reden had hij, Joan, woorden en verwijten gewisseld met Béatrice.

En hij zei niets meer alhoewel hij grondig werd ondervraagd.

*

* *

Bekentenis van Béatrice, weduwe van Otho de Lagleize van Dalou

Het jaar van de Heer 1320, woensdag voor het feest van Sint-Jacob [23 juli 1320] ging een brief uit van Eerwaarde Vader in Christus monseigneur Jacques, bij de gratie Gods bisschop van Pamiers, om Béatrice, weduwe van Othon de Lagleize, wonend in Varilhes, te dagen. De inhoud was als volgt:

“Broeder Jacques, door goddelijke deernis bisschop van Pamiers, aan zijn in Christus beminde pastoor van Varilhes of zijn vicaris, onze groet in de Heer.

Wij vragen u zonder uitstel Béatrice, weduwe van Otho Lagleize, en Joana, echtgenote van Guilhelm de Reumaze junior¹, aan te manen volgende zaterdag te verschijnen voor ons op onze Zetel te Pamiers, en dit persoonlijk, om zich te verantwoorden voor bepaalde feiten die raken aan het katholieke geloof, feiten waarover wij de waarheid willen weten, en verder te doen wat zich opdringt.

Gegeven in bovenvermelde zetel, op woensdag voor het feest van Sint-Jacob apostel in het jaar des Heren 1320. De brief, gezegeld met uw zegel, terugsturen als teken van uitvoering van de opdracht.”

Op de in de brief vermelde zaterdag verscheen voor genoemde monseigneur op de hoger vermelde Zetel de genoemde Béatrice, gedaagd door de pastoor van Varilhes, zoals blijkt uit het zegel van deze pastoor op de rug van de brief tot daging. Monseigneur verwittigde haar toen en verzocht haar eenvoudigweg, gezien zij volgens zijn inlichtingen zeer verdacht was van ketterij, hem de zuivere en volledige waarheid te zeggen op alle punten, over haarzelf als gedaagde en over de anderen, levenden en doden, als getuigen.

Op deze maning en daging zei genoemde Béatrice niets, noch over haarzelf, noch over anderen; zij wou het niet doen. Mijn heer de bisschop, die haar wou leiden tot het zeggen van de waarheid en die niet wou dat zij zich hals over kop in meened zou storten, vroeg haar, zonder haar de eed te doen afleggen, of ze ooit gezegd en beweerd had dat, als het sacrament van het altaar het ware lichaam van Christus was, het zich niet zou laten opeten door de priesters, en dat als het zo groot was als de berg Margail die bij Dalou ligt, het reeds een hele tijd zou opgegeten zijn door de priesters alleen al. Zij antwoordde neen.

Hij vroeg haar of ze Peire, Jaume en Guilhem Autier, of andere kettters gezien had, bij haar ontvangen had of elders was gaan zien. Zij antwoordde neen, behalve dat ze eertijds Peire Autier gezien had die zijn beroep als notaris uitoefende en die in deze functie de verkoopakte van een bezitting van haar man had opgesteld. Zij had deze verkoop bij eed goedgekeurd en Peire Autier had de akte van de verkoop en van de goedkeuring opgesteld. Hij stond nog niet bekend als ketter in die tijd en zij had hem op geen andere wijze gezien.

¹ Verder onbekend in het register.

Op vraag van monseigneur de bisschop, zei zij dat ze een keer voor één nacht, in haar huis te Dalou, wijlen Gaillarda Cuq had ontvangen, maar zij hoorde haar geen voorspellingen doen, zag geen tovenarij en kreeg geen kwalijk onderricht van haar.²

Gezien deze Béatrice niet meteen en zonder eed iets wou zeggen of bekennen, wou genoemde heer bisschop haar welwillend behandelen en nog wachten en betekende haar de dinsdag daarop om voor hem te verschijnen op de Zetel, haar opleggend dat zij zich op deze dag persoonlijk diende te melden en bereid diende te zijn om te antwoorden op deze feiten en alle andere met betrekking tot het geloof, onder haar eigen eed. Genoemde Béatrice stemde in en aanvaardde vrijwillig die dag. Zij beloofde onder eed volgens de aanmaning te zullen verschijnen voor monseigneur bisschop en antwoord te geven op de bovenvermelde feiten onder eed, en te doen of te beëindigen wat noodzakelijk is of zou zijn in dergelijke materie. En zij werd aldus door mijn heer de bisschop vriendelijk verwezen naar genoemde dinsdag.

Op genoemde dinsdag verscheen gezegde Béatrice niet, alhoewel er voldoende, zelfs de hele dag, op haar gewacht werd. Hierom meende mijn heer de bisschop dat zij verstek liet gaan en verklaarde haar als dusdanig. Hij beval en deed zo dat haar ontstentenis werd vastgesteld.

Hierna werd genoemde Béatrice - op de vlucht - gezocht door de dienders van monseigneur de bisschop die zijn brief brachten bij baljuws, officialen en rechters, en door hen gevonden terwijl ze zich verborg te Mas-Saintes-Puelles in het bisdom Saint-Papoul. Door de dienders van monseigneur de bisschop en de sergeanten van het Hof van Mas-Saintes-Puelles werd zij als gevangene voorgeleid en voor hem gebracht op 1 augustus van het vermelde jaar; de voorwerpen hieronder werden gevonden op haar lichaam. Deze werden allen getoond in tegenwoordigheid van monseigneur de bisschop en zij erkende dat ze allen van haar waren en dat zij daarmee gevlucht was.

Hierna wou monseigneur, die haar voor sterk verdacht in verband met het katholieke geloof hield, zowel door het vorige onderzoek als door haar vlucht en door de voorwerpen die op haar gevonden werden, tegen haar een nieuw onderzoek starten. Hij ontving van haar de eed dat zij de zuivere, de eenvoudige en de hele waarheid zou zeggen, zowel wat haarzelf betreft als gedaagde als wat betreft de anderen, levend of dood, als getuigen, omtrent het katholieke geloof. Na deze eed ondervroeg hij haar:

- Ben je schuldig aan ketterij? Heb je betrekkingen gehad met en was je bevriend met Peire, Guilhem en Jaume Autier, de kettters, en andere kettters, door hen eer te betuigen, door hen iets te geven of te sturen, door ze op een of andere manier te begunstigen?*
- Neen, op mijn eed, behalve wat ik al zei van Peire Autier, toen ik de verkoopsakte ondertekende die ridder Bérenger de Roquefort, mijn overleden echtgenoot, opstelde.*

² Deze vrouw werd verdacht van toverij en gearresteerd in 1319 op bevel van Jacques Fournier die de Curie geraadpleegd had. Johannes XXII had hem opdracht gegeven haar te vonnissen, evenals een priester Pierre Azéma en een karmeliet Pierre Record (Vidal, *Bullaire*, p. 53). Over haar lot is niets gekend.

Toen ik met deze Bérenger in het huwelijk trad, heb ik, bij de huwelijksplechtigheid, Guilhelm Autier weten dansen. Dat is wel ongeveer 24 jaar geleden gebeurd.

- *Ken je andere personen, levenden of doden³, die dit soort relaties of vriendschap zouden gehad hebben of die iets in leven of dood op dit gebied zouden bedreven hebben?*
- Neen, maar toen ik een klein meisje was en ik te Celles verbleef, zes jaar ongeveer alvorens te trouwen met mijn eerste man, liepen de mensen op een dag om het lichaam van Christus te zien in de kerk van die plaats⁴; ik hoorde een metselaar (ik ken zijn naam niet, maar me dunkt dat hij Oudin heette), zich afvragen waar die mensen naartoe gingen. Men antwoordde hem dat zij het lichaam van Christus gingen zien. Hij zei: Het is niet nodig dat ze lopen of zich haasten, want, als het lichaam van Christus zo groot was als de Pech de Boulque, dan zou het al een hele tijd geleden zijn dat hij als deeg opgegeten is!”

En deze woorden, die ik die man had horen zeggen, citeerde ik soms, zonder er geloof aan te hechten, en ik vertelde ze te Dalou. Ik herinner mij niettemin niet of het was wanneer de mensen te Dalou het lichaam van Christus gingen zien of bij andere gelegenheden. Ik heb de indruk dat het ongeveer twaalf jaar geleden is dat ik die woorden gezegd heb.

- *Aan welke personen en in wiens tegenwoordigheid?*
- Ik herinner mij hun namen niet.

(Op 7 augustus, op het bisdom, in de Kamer, voor de bisschop en Gaillard de Pomiès.)⁵

- 26 jaar geleden, in de maand augustus, was ik de vrouw van wijlen ridder Bérenger de Roquefort, kasteelheer van Montailou. Wijlen Raimon Roussel van Prades was de intendant en de rentmeester van onze huishouding die we hielden op het kasteel van Montailou. Hij vroeg mij dikwijls met hem op te trekken en naar Lombardije te gaan bij de *bons chrétiens* die daar zijn. Hij zei me dat de Heer gezegd had dat de mens zijn vader, moeder, vrouw, man, zoon en dochter moest verlaten en hem volgen en dat Hij hem het koninkrijk van de hemelen zou geven. En gezien het huidige leven kort is en het koninkrijk der hemelen eeuwig, diende de mens zich geen zorgen te maken over het huidige leven om het koninkrijk van de hemelen te kunnen bezitten. Wanneer ik hem vroeg: “Hoe zou ik mijn man en mijn zonen kunnen achterlaten,” zei hij mij dat de Heer het bevolen had en dat het beter was weg te gaan bij een echtgenoot en zonen van wie de ogen wegrotten, dan Hem te verlaten die leeft in eeuwigheid en die het rijk der hemelen uitdeelt.

Toen ik hem vroeg: “Hoe is het mogelijk dat God zoveel mannen en vrouwen heeft geschapen, als velen onder hen niet gered worden?”, dan antwoordde hij dat alleen de *bons chrétiens* zullen gered worden en niemand anders, noch religieus, noch priester, behalve

³ De bisschop denkt aan het consolament.

⁴ In een ander proces vernemen we dat men de klokken luidde bij de consecratie. Dan liepen alle mensen die tot dan toe de mis verzuimd hadden, naar de kerk.

⁵ Cursief en tussen haakjes staat telkens een afgekorte versie van de breedvoerige geijkte formule.

de *bons chrétiens*. Want, zei hij, zoals het onmogelijk is dat een kameel door het oog van een naald kan gaan, zo is het onmogelijk dat zij die rijkdom bezitten worden gered. Daarom konden koningen en prinses, prelaten en religieuzen en al deze die rijkdom bezitten niet gered worden, maar alleen de *bons chrétiens*. Zij bleven in Lombardije omdat ze hier niet durfden wezen, waar wolven en honden ze zouden vervolgen. Honden en wolven, dat waren de bisschoppen en de predikheren die de *bons chrétiens* vervolgden en hen deden vluchten uit dit land.

Hijzelf, zei hij, had enkele van deze *bons chrétiens* bij zich gehad en ze onderhouden. Ze waren zodanig dat, wanneer men ze één keer had horen spreken, men niet meer zonder hen kon en ik, zo ik ze maar een keer hoorde, ik zou tot de hunnen behoren voor altijd.

Toen vroeg ik hem hoe we beide zouden kunnen vluchten en naar de goede christenen trekken, want zo gauw mijn man het zou weten, zou hij ons achternazitten en doden. Raimon gaf mij als antwoord dat wanneer mijn man een lange reis zou maken en nogal ver van de streek zou zijn, wij dan zouden kunnen vertrekken en naar de *bons chrétiens* gaan. Ik vroeg hem van wat we zouden leven wanneer we daar waren. Hij antwoordde dat ze zich om ons zouden bekommeren en ons voldoende zouden geven om te leven. “Maar,” zei ik, “ik ben zwanger. Wat zou ik kunnen doen met het kind dat ik draag als ik met u zou vertrekken naar de *bons chrétiens*?” – “Zo u het bij hen ter wereld brengt, dan zal het een engel zijn; met de hulp van God zullen ze er een koning en een heilige zaak van maken want hij zal ter wereld gekomen zijn zonder zonde daar het de mensen van de wereld niet heeft gekend en zij zullen het perfect kunnen opvoeden in hun sekte, want het zal er geen andere gekend hebben.”

Hij zei me nog dat alle geesten in den beginne hebben gezondigd door de zonde van hoogmoed: door te denken meer te weten en meer waard te zijn dan God en dat zij daarom op de aarde waren gevallen. Deze geesten gaan dan daarna wonen in een lichaam en de wereld zal niet eindigen alvorens allen zullen huizen in de lichamen van mannen en vrouwen. Daarom is de ziel van een piepjonge geborene even oud als deze van een grijsaard.

Hij zei nog dat de zielen van de mannen en de vrouwen die geen *bons chrétiens* geweest zijn, in het lichaam van andere mannen en vrouwen ingaan tot negen lichamen toe. Indien zich daaronder een lichaam van een *bon chrétien* bevindt, dan is de ziel gered.

Ik vroeg hem hoe de geest van een afgestorven man of vrouw kon intreden via de mond van een zwangere vrouw en van daar in de mond van de vrucht die zij in haar buik draagt. Hij antwoordde mij dat de geest in de vrucht kan doordringen langs om het even welk deel van het lichaam van deze. Toen ik hem vroeg waarom de kinderen niet spreken vanaf hun geboorte gezien zij oude zielen hebben van andere mensen, zei hij mij dat God dit niet wou. Hij zei me nog dat de geesten van God die gezondigd hadden overal kwamen wonen waar ze konden.

Hij spoorde mij dus aan om met hem te vertrekken opdat we te samen naar de *bons chrétiens* zouden gaan en hij somde mij verscheidene vrouwen van adel op die ernaar vertrokken waren.

Alesta⁶ en Serena, dames van Châteauverdun, verfden zich met kleuren die ze er als vreemdelingen deden uitzien, om niet herkend te worden, en kwamen te Toulouse. In een hotel wou de hotelierster weten of ze ketters waren of niet. Ze gaf hen levende kippen en zei hen deze klaar te maken omdat ze in de stad moest zijn en zij verliet het huis. Bij haar thuiskomst waren de kippen nog levend en zij vroeg hen waarom zij ze niet hadden klaar gemaakt. Zij antwoordden dat, als de hotelierster ze doodde, zij ze wel zouden bereiden, maar dat zij ze niet zouden doden. Toen de hotelierster dit hoorde ging ze naar de inquisiteurs zeggen dat twee kettersen bij haar gekomen waren. Zij werden aangehouden en verbrand. Wanneer ze naar de brandstapel dienden te gaan vroegen zij water om hun geaalt te wassen: ze zeiden dat ze aldus geverfd niet naar God wilden gaan.

Ik zei Raimon dat ze beter de ketterij hadden verlaten dan zich te laten verbranden en hij zei mij dat de *bons chrétiens* het vuur niet voelen want het vuur waarmee men hen verbrandt kan geen kwaad doen.

Raimon zei me nog dat één van deze twee vrouwen op het ogenblik dat ze haar huis verliet te Châteauverdun, een kind in de wieg had en zij wou het zien alvorens te vertrekken. Zij kustte het, het glimlachte en toen ze zich begon te verwijderen van de plaats waar het lag, kwam ze er opnieuw naartoe; het kind begon te lachen en dit spelletje begon telkens opnieuw zodanig dat ze het niet kon verlaten. Zij gaf uiteindelijk het bevel aan haar min om het kind mee te nemen, wat deze deed. Zo vertrok zij.

Raimon zei me dit om mij aan te zetten hetzelfde te doen!

Hij zei me nog dat Stefania, de vrouw van wijlen Guilhem Arnaud, een van de dames van Châteauverdun, alles had verlaten en was vertrokken naar de *bons chrétiens*. Prades Tavernier, die sindsdien als ketter was ontvangen en Andrieu genoemd, was met haar vertrokken. Hij zei mij dat alles om me aan te sporen te vertrekken, maar ik antwoordde hem dat als twee of drie dames van mijn stand samen met ons vertrokken, ik een excuus zou hebben dat ik, die nog jong was, niet had wanneer ik met hem vertrok want men zou dadelijk van ons zeggen dat we uit het land vertrokken waren om onze wellust te bevredigen.

Nadat hij mij op verscheidene plaatsen en tijden zijn ketters discours en zijn uitnodigingen om te vertrekken kenbaar had gemaakt, gebeurde het op een avond, toen we samen gegeten hadden, dat hij dievelings de kamer binnenkwam waar ik sliep en zich verborg onder mijn bed.

Ik maakte wat orde in huis, ging naar bed en toen alles rustig en ingeslapen was en ikzelf sliep, kwam Raimon van onder mijn bed en kwam bij mij in hemd en begon zo te handelen

⁶ Agnes de Durban (bij vergissing hier Alesta genoemd) was zuster van de abt van Foix, vrouw van Peire Arnaut de Châteauverdun en tante van Athon Arnaud, echtgenoot van Serena die zelf zuster was van Peire Roger de Mirepoix, de verdediger van Montségur. In 1210 zei Agnes te Châteauverdun dat men alleen zijn heil kon bereiken met de *bons chrétiens*, en dat in aanwezigheid van de broer van de abt van Pamiers, Raimond de Montlaur (*Doat*, XXIV, f° 255 r°). We beschikken over de verklaring van Serena voor Bernard de Caux en Jean de Saint-Pierre, inquisiteurs te Toulouse, op 3 mei 1247 (*ibidem*, f° 261 v°-263 v°) Zij bekent er dat zij hervallen is gezien ze na een eerste biecht voor Guillaume Arnaud, zij bij haar de parfaite Esclarmonde de Bessac ontvangen heeft. De beide dames waren opgeroepen om te horen dat ze verbrand zouden worden, wat hun vlucht poging verklaart.

alsof hij mij vleselijk wou bekennen. Ik zei: “Wat is dit?” Hij zei mij te zwijgen. Ik repliceerde: “Hoezo, kinkel, ik zwijgen!” en ik begon te roepen en al mijn meiden, die in de nabijheid sliepen, bij mij te roepen in de kamer en ik zei dat er een man in mijn bed was.

Toen hij dat hoorde verliet hij het bed en de kamer. De volgende dag zei hij dat hij verkeerd gehandeld had door zich bij mij te verstoppen. Ik zei: “Ik zie nu wel dat al je uitnodigingen om naar de *bons chrétiens* te gaan er alleen op gericht waren om me te bezitten en te neuken. Als ik niet vreesde dat mijn man zou geloven dat ik iets oneerbaars gedaan had met jou, liet ik je meteen naar de vergeetputten brengen.”

We spraken niet meer over ketterij en een weinig later verliet Raimon het huis en ging naar zijn eigen huis in Prades.

- *Heb je toen geloofd en geloof je nog wat hij gezegd heeft over de bons chrétiens, over de zonden van de geesten in de hemel en over de reïncarnatie van de zielen?*
- Neen.
- *Heb je ooit de woorden van deze Raimon bekend gemaakt aan iemand?*
- Neen, behalve aan een minderbroeder van het klooster van Limoux, bij een sacramentele biecht⁷.
- *Heeft iemand anders de ketterse gedachten gehoord die deze Raimon tot jou richtte?*
- Ik herinner mij niet dat er iemand aanwezig was.

Dikwijls kwam Alazaïs Gonelle van Gebetz in het bisdom Alet bij mij thuis om te praten en ze zei mij vanwege Raimon dat het goed zou zijn als we vertrokken naar Lombardije, naar de *bons chrétiens* om onze zielen te redden, want men kan alleen gered worden in hun sekte. Als ik vertrok met Raimon, dan zou zijzelf vertrekken met ons en zij wist dat, als er enkelen naar Lombardije vertrokken, naar de *bons chrétiens*, dat Algea de Martre van Camusac in het bisdom Alet, met hen zou meegaan.

Deze Alazaïs was de concubine geweest van Guilhem Clergue, de broer van de rector van Montailou, en deze Algea is de zuster van de moeder van deze rector. Maar ik heb deze Algea niet gezien.

- *Wat begrijp je onder bons chrétiens die deze Raimon en deze Alazaïs voortdurend vermeldden?*
- Onder *bons chrétiens* verstond ik de kettters.

⁷ Beatrice had een zuster in Limoux. Men komt menige keer deze biecht aan minderbroeders tegen. De biechtvader was tot het biechtgeheim verplicht maar hij kon een geval van ketterij niet vergeven. In feite gaat het om een excuus dat de inquisiteur niet kon nagaan op juistheid.

Ongeveer 25 jaar geleden woonde ik te Montailou en op een dag in juli klopte Alazaïs, de vrouw van Bernat Ribas van Montailou, aan de deur. Ik stuurde iemand om te zien wat ze wou. Ze zei dat ze azijn wou. Ik zei haar azijn te geven. Ze zei dat ze er geen wou maar dat ze mij wou spreken. Ik antwoordde dat ik niet kon en zo trok ze zich terug. Op dezelfde dag kwam ze opnieuw bij mij en klopte aan de deur. Ik stuurde iemand om te zien wat ze wou en ze zei mij dat haar dochter in barensweeën was en dat zij mij vroeg naar haar huis te komen omdat haar dochter hevig wenste mij te zien. Ik zei haar dat ik niet naar haar huis kon gaan omdat het nog niet zo lang geleden was dat ik uit het kraambed kwam. Deze Azalaïs kwam nog dezelfde dag opnieuw bij mij vragen en smeken naar haar dochter te komen wat ik nochtans niet wou doen.

Diezelfde dag had ik een kaars gemaakt, een “opnieuw geverfde” om naar de kerk van Sainte-Marie des Carnesses te gaan. Ik liet een vrouw die bij de rector van Montailou woonde, Peire d’Espera (de vrouw was van Limbrassac), roepen en we gingen beide naar de kerk. In de afzink van Montailou kwamen we die Azalaïs tegen die twee ganzen meevoerde. Ze zei mij bij haar te komen om haar dochter Guillelma te zien (de vrouw van Peire Clergue). Ik zei haar dat ik er niet naartoe kon gaan en ze zei mij dat haar broer Prades Tavernier er was en mij wou spreken omdat Stefania, de vrouw van Guilhem Arnaut de Châteauverdun, hem had belast met een bericht dat hij mij wou geven.

Maar omdat het algemeen bekend was dat die Prades Tavernier⁸ het land had verlaten met die Stefania om naar de ketters te gaan, zei ik aan Azalaïs mij met rust te laten omdat ik niet met Prades wou spreken. Zij verliet mij toen en ik zag die Prades Tavernier niet en ik heb hem niet gesproken sinds zijn vertrek uit de streek met die Stefania.

21 jaar geleden, ongeveer een jaar na de dood van mijn man, wou ik in de vasten gaan biechten in de kerk van Montailou. Toen ik er was wou ik gaan biechten bij Peire Clergue, de rector, die biecht hoorde achter het altaar van de Heilige Maria. Van zodra ik geknield was voor hem, kuste hij mij en zei dat er geen vrouw in de wereld was van wie hij meer hield dan van mij. Van grote verbazing vertrok ik zonder gebiecht te hebben⁹.

Later, rond Pasen, bracht hij mij verscheidene keren een bezoek en vroeg mij om mij aan hem te geven. Ik zei hem op een dag dat hij mij daartoe uitnodigde bij mij thuis, dat ik verkoos mij te geven aan vier mannen, liever dan aan een priester want ik had horen zeggen dat een vrouw die vleselijk een priester had gekend het aanschijn van God niet zou zien. Daarop antwoordde hij dat ik dwaas en onwetend was, want de zonde voor een vrouw is dezelfde of ze gekend werd door haar man of door om het even welke andere man en ook zo met om het even welke man of hij nu echtgenoot is of priester. Het was zelfs een grotere zonde met een echtgenoot, zei hij, omdat de vrouw dacht niet te zondigen met haar man maar zich ervan bewust was met andere mannen. De zonde was dus groter in het eerste geval.

⁸ Omstreeks 1294.

⁹ Men moet voor ogen houden dat Béatrice hier een gedurfde aanklacht uit tegen een priester die tot op dat ogenblik een goede medewerker was van de Inquisitie voor wie dit nieuw was.

Ik vroeg hem hoe hij zo kon spreken, hij die priester was, terwijl men in de Kerk stelt dat het huwelijk werd ingesteld door God en dat het eerste sacrament is ingesteld door God tussen Adam en Eva, waardoor er geen zonde is als de echtgenoten mekaar kennen. Hij antwoordde: "Als het God is die het huwelijk ingesteld heeft tussen Adam en Eva en hij heeft ze geschapen, waarom heeft hij ze niet beveiligd tegen de zonde?" Ik begreep toen dat hij zei dat God Adam en Eva niet gemaakt had en het huwelijk tussen hen niet had ingesteld. Hij zei mij dat de Kerk veel onwaarheden zei. De geestelijken zeiden deze omdat ze anders geen respect of vrees zouden inboezemen. Want, behalve het Evangelie en het Pater, waren alle andere teksten van het Evangelie "affitilhas"; woord dat men in de spreektaal gebruikt om aan te duiden wat men van eigen makelij voegt bij wat men heeft horen zeggen.

Ik zei hem toen dat de geestelijken de mensen in de onwaarheid onderdompelden.

(8 augustus 1320, in de Kamer van het bisdom, voor de bisschop en Gaillard de Pomiès)

- Hij sprak mij over het huwelijk en zei dat veel regels die daarop betrekking hebben niet uit de wil van God voortkomen die niet verboden heeft een volle zuster te huwen, noch een andere bloedverwante, vermits aan de oorsprong de broeders hun zusters kenden. Maar wanneer meerdere broers een of twee mooie zusters hadden, wou iedereen ze hebben. Daar kwam menige doodslag onder hen uit voort en dat is de reden waarom de Kerk verboden heeft dat de broer zijn zuster of een bloedverwante zou bekennen. Maar voor God is de zonde dezelfde of het nu gaat om een vreemde, een zuster of een andere bloedverwante want de zonde is even groot met de ene vrouw als met de andere, op dit na dat zij groter is tussen man en vrouw omdat men dit niet biechtte en men zonder schaamte één werd.

Hij voegde erbij dat het huwelijk volmaakt en voldongen was als de ene zijn woord gaf aan de andere. Wat men in de Kerk deed over de echtgenoten, zoals de huwelijksinzegening, dat was maar wereldlijke pomperij, was niets waard en was door de Kerk maar ingesteld voor de wereldse praal.

Hij zei me nog dat de man en de vrouw vrijelijk om het even welke soort zonde kunnen bedrijven wanneer ze in de wereld leven en handelen volgens wat hen lust. Het volstond om bij zijn dood ontvangen te worden in de sekte of het geloof van de *bons chrétiens* om gered en bevrijd te worden van alle zonden in dit leven begaan. Want, zei hij, Christus heeft aan zijn apostelen gezegd vader, moeder, vrouw en kinderen en alles wat zij bezaten te verlaten om Hem te volgen, om het Rijk der Hemelen te bezitten. Petrus antwoordde aan Christus: "Als wij, die alles achtergelaten hebben en Je gevolgd zijn, het rijk der hemelen bezitten, wat zal dan het lot dan zijn van deze die ziek zijn en die Je niet kunnen volgen?" De Heer antwoordde aan Petrus dat zijn "vrienden" zouden komen en de handen zouden opleggen op de hoofden van de zieken. De zieken zouden genezen en, eens genezen, zouden zij hem volgen en het koninkrijk der hemelen bezitten.

Deze "vrienden van God", zei de rector, waren de *bons chrétiens*, die men ketters noemt. De handoplegging die zij aan de stervenden geven redt hen en vergeeft al hun zonden.

Om te bewijzen dat het beter was voor de wereld dat de broer met de zus zou trouwen, zei hij mij: “Zie, we zijn thuis met vier broers. Ik ben priester en ik wil geen echtgenote. Als mijn broers Guilhem en Bernat Esclarmonda en Guillelma, onze zusters, hadden gehuwd, zou ons huis niet geruïneerd zijn door het bezit dat men hen als bruidsschat heeft moeten geven. Ons huis zou volledig geweest zijn. Met een vrouw die bij het huis zou gekomen zijn voor Raimon, onze broer, zouden we genoeg echtgenoten gehad hebben en ons huis zou er rijker door geworden zijn. Het zou dus beter geweest zijn dat de broeder de zuster trouwde of de zus de broer, want als zij het huis van de vader verlaat met een grote bruidsschat om een vreemde te trouwen, dan wordt het huis ten gronde gericht.”

En met deze woorden en nog vele andere, beïnvloedde hij mij zodanig dat in het octaaf van Sint-Pieter en Pauwel, ik mij aan hem overgaf, op een nacht bij mij thuis. Dat gebeurde nog dikwijls en hij paaide mij zo gedurende anderhalf jaar en kwam twee- tot driemaal in mijn huis nabij het kasteel van Montailou. Ik kwam zelf twee nachten in zijn huis opdat hij zich met mij zou verenigen. Hij bekende mij zelfs vleselijk op een Kerstnacht, en deze priester zei niettemin de mis de volgende morgen, alhoewel er geen andere priesters aanwezig waren.

En toen hij, die nacht van de Geboorte, betrekkingen met mij wou, zei ik hem: “Hoe wil je een zo grote zonde begaan in een zo heilige nacht?” Hij antwoordde mij dat de zonde dezelfde was: gemeenschap te hebben met een vrouw op een gewone dag of op de nacht van de Geboorte van de Heer. Gezien het, die keer en andere keren, dikwijls gebeurde dat hij de volgende dag de mis las na mij de vorige nacht bekend te hebben, zonder gebiecht te hebben gezien er geen priester was en ik hem vroeg hoe hij de mis kon vieren na de vorige nacht dergelijke zonde begaan te hebben, antwoordde hij mij dat de enige biecht die geldig was deze is die men doet tegenover God, die de zonde kent alvorens ze begaan wordt en die ze als enige kan vergeven. Maar de biecht die men doet bij een priester die de zonde niet kent tot wanneer men ze hem bekend maakt, en die niet de macht heeft ze te vergeven, is niets waard en gebeurt alleen als uiterlijk vertoon en wereldse pomperij. Want alleen God kan de zonden vergeven: de mens heeft daartoe de macht niet.

Hij voegde eraan toe dat ik de zonde die ik met hem beging niet moest biechten bij een andere priester, maar alleen aan God, die ze kende en mij kon vergeven, wat een mens niet kon. Om mij aan te sporen te geloven dat de Heilige Vader, noch de andere bisschoppen, noch de priesters die van hem afhangen die macht hebben, beweerde hij dat de heilige Petrus geen paus was in dit leven, maar na zijn dood omdat zijn beenderen in een put werden gegooid waar ze vele jaren bleven. Toen ze werden ontdekt, werden ze gewassen en op de stoel geplaatst waarop de Roomse pausen zetelen. Nu, gezien de beenderen van Sint Pieter de macht niet hadden te vergeven toen ze “ingestoeld en geapostoliseerd” werden, konden noch Petrus noch de Roomse pausen die men tot pausen maakt op deze stoelen, vergeven. Alleen de *bons chrétiens* kunnen het, zij die vervolgingen en dood lijden, zoals de heiligen Laurentius, Stefanus en Bartolomeüs, maar niet de bisschoppen en de priesters onderworpen aan de Roomse Kerk die ketters zijn en vervolgers van de *bons chrétiens*. God heeft hen de macht afgenomen en voor hem voorbehouden en geeft ze slechts door aan de *bons chrétiens* van wie hij geweten en aangekondigd heeft dat zij vervolging zouden lijden.

Ik vroeg hem toen, gezien het biechten bij de priesters niets waard was, dat zij niet kunnen vergeven en dat de penitenties die ze opleggen waardeloos zijn, waarom hij dan zelf biecht hoorde, vergaf en penitentie oplegde. Deze priester zei mij dat hij en de andere priesters wel zo dienden te handelen, alhoewel het niets waard was, zonder dat zouden ze hun inkomsten verliezen: men zou ze niets geven zo ze niet deden wat de Kerk voorschrijft.

Maar alleen de *bons chrétiens* en deze die door hen ontvangen werden, konden, nadat zij eer betuigd hadden, alle andere mensen hun zonden vergeven. En het was niet nodig dat zij die door hen vergeven wilden worden deze zonden opbiechtten; het volstond zich aan God over te geven en aan de *bons chrétiens* en zij gaven de absolutie alleen door de handoplegging.

Hij zei me dat alles en ook dat wat gaat volgen, bij mij thuis, soms dicht bij een venster dat op de weg uitgaf terwijl ik zijn hoofd ontluide, soms bij het vuur, soms wanneer ik in bed lag. Wij zorgden ervoor in de mate van het mogelijke zo min mogelijk gehoord te worden door anderen als we dat onderwerp bespraken. Ik herinner mij niet goed of Sebelia, mijn meid, de dochter van Arnaut Tesseyre van Montailou, die de bijzit werd van Raimon Clergue, er niet iets van gehoord heeft.

Deze priester zei me dat God alleen de geesten had gemaakt en wat niet kan vergaan of verwoest worden, want de werken van God blijven eeuwig. Maar alle lichamen die men ziet en voelt, d.w. z. de hemel en de aarde en alles wat zich daar bevindt, met uitzondering alleen van de geesten, die had de duivel die over de wereld heerst gemaakt en daarom zijn al die zaken onderhevig aan verval want hij kan geen stabiel en stevig werk maken .

Hij zei mij dat God in den beginne een mens maakte die sprak en stapte. Toen hij dat zag maakte de duivel een andere mens die niet kon stappen of praten. God zei hem: "Waarom leg je het niet zo aan boord dat je mens loopt en spreekt?" De duivel antwoordde dat hij daartoe niet in staat was, en vroeg aan God het zo te doen dat de mens die hij gemaakt had zou stappen en praten. God zei dat hij dat graag zou doen als wat hij in die mens zou zetten van Hem zou zijn. De duivel antwoordde dat hij daarmee akkoord ging. God blies dan in de mond van de mens die de duivel had gemaakt en deze mens begon te stappen en te praten. Sindsdien is de ziel van de mens van God en het lichaam van de mens is van de duivel.

Hij zei me nog dat God al de geesten in de hemel had gemaakt. Deze geesten zondigden door de zonde van hoogmoed, daar ze God wouden evenaren, en omwille van die zonde vielen zij van de hemel in de lucht en op aarde. Zij wonen en dringen door in de lichamen die zij tegenkomen, onverschillig welke, daar waar ze kunnen, zowel in de lichamen van de brute beesten als in deze van de mensen. En de geesten die in de lichamen van bruten zijn, zijn even begaafd met verstand en kennis als deze die in de menselijke lichamen zijn, behalve dat zij niet kunnen spreken in de lichamen van brute beesten. En het feit dat de geesten die in de lichamen van bruten zijn, begaafd zijn met kennis en verstand blijkt, zei hij, uit het feit dat zij vluchten voor wat voor hen schadelijk is en dat zij opzoeken wat hen voordeel geeft. Om die reden is het een zonde om een gewoon bruto beest of een mens te doden,

want de enen zowel als de anderen hebben een geest begaafd met rede en kennis. Hij zei nog dat al deze geesten in een menselijk lichaam moeten gaan om er penitentie te doen voor die zonde van hoogmoed, voordat de wereld zal vergaan. Het is alleen in deze menselijke lichamen, naar hij zei, dat deze geesten penitentie kunnen doen voor die zonde. Zij kunnen het niet doen in het lichaam van brute beesten.

Hij zei me nog dat, indien deze geesten die zo hebben gezondigd kunnen binnendringen in het lichaam van een *bon chrétien*, ze zich zeer sterk verheugen en zo gauw ze zijn lichaam verlaten, terugkeren naar de hemel waaruit ze gevallen zijn. Zo ze niet binnengedrongen zijn in het lichaam van een *bon chrétien* maar in dat van een andere man of een andere vrouw, dringen zij, wanneer ze het lichaam verlaten, binnen in het lichaam van een andere man of een andere vrouw, als dat kan, en dat tot negen lichamen zo ze intussen niet ingaan in het lichaam van een *bon chrétien* of een *bonne chrétienne*. Zo ze er ingaan, keren zij, van zodra ze er weer uitgaan, terug naar de hemel waaruit ze gevallen zijn.

Maar zo er bij die negen lichamen waar ze achtereenvolgens ingaan, geen lichaam is van een *bon chrétien* of een *bonne chrétienne*, dan zijn zij, eens uit het negende lichaam, totaal verloren en kunnen zij geen penitentie meer doen. Hij zei mij dat dit alles waar is in het algemeen, maar de geesten die instemden met het verraad van Christus, zoals dat het geval was voor Judas en enkele andere joden, waren zo gauw ze uit hun lichaam waren gegaan, onmiddellijk verloren en konden achteraf geen penitentie meer doen. Maar zij die aanwezig waren bij het verraad van Christus, zonder ermee in te stemmen, gingen in negen andere lichamen binnen, zoals de anderen.

Deze priester zei me nog dat alleen de geesten die in de lichamen van de *bons chrétiens* gaan, gered zullen worden, en niemand anders, hij weze christen, jood of saraceen. Naar wat hij zei, waren alle *bons chrétiens*, deze die ze eer betuigden, die in hen geloofden en door hen ontvangen werden in hun sekte, gered. En hij zei dat om deze reden zijn moeder Mengarde gered was, want zij had veel goed gedaan aan de *bons chrétiens* en na Roqua en Raimon Roché, haar zoon, die een zekere tijd in de Muur hadden gezeten omwille van de ketterij, betrokken al hun levensmiddelen uit zijn huis. Zijn moeder deed goed aan die twee personen omdat zij kettters en *croyants* waren geweest.

Deze priester zei me nog dat deze geesten die in de hemel waren en zondigden door tegen God op te staan, zich opdeelden: bepaalde onder hen maakten een complot en rebelleerden tegen God en deze gingen als eersten uit de hemel. Hun zonde was zo zwaar dat God ze daarna niet meer ter penitentie wou ontvangen, ze werden naar de hel gestuurd en het werden duivels. Maar er waren andere geesten die niet complotteerden in de opstand tegen God en die niet openlijk rebelleerden, maar die deze die de revolte hadden uitgedacht wouden volgen. Zij vielen op de aarde en in de lucht en werden geïncorporeerd in de lichamen van de mensen en de dieren, doen boete, en worden gered of verdoemd, zoals tevoren werd gezegd.

Hij zei me nog dat de *bons chrétiens* niet geloofden dat God het zaad van de zaken die op de wereld ontstaan, deed vermenigvuldigen, bloeien en zaad ontwikkelen. Want als dit zo

was, gezien God even goed het zaad kan laten groeien op een naakte steen als in geploegde grond, dan zou het zaad geworpen op de steen even goed groeien als in de aarde. Maar dat gebeurde, zei hij, omdat de grond vettig was en God in niets tussenbeide kwam.

Hij zei me nog dat de *bons chrétiens* niet geloofden dat Christus mens was geworden uit de heilige Maagd, noch dat hij nedergedaald was om uit haar een menselijk lichaam aan te nemen, want, voor de heilige Maria was geboren, was Christus er al van in alle eeuwigheid. Maar hij “adombreerde” alleen maar in de gelukzalige Maria, zonder iets van haar te nemen. Toen hij dat woord “adombratie” uitlegde, zei deze priester mij dat zoals de wijn die in een vat is zich in de donkerte bevindt zonder er iets van aan te nemen, maar er alleen in gehouden wordt, zo ook woonde Christus in de maagd Maria zonder iets van haar aan te nemen, maar hij was simpelweg in haar zoals de inhoud in wat hem omvat.

Hij zei me nog dat Christus, alhoewel hij samen met zijn apostelen gegeten had, niettemin nooit at of dronk, alhoewel hij het had kunnen doen.

Hij zei me ook nog dat, gezien Christus was gekruisigd op het kruis, niemand hem diende te aanbidden of te eren, omdat men op het kruis Christus smaad had aangedaan.

Hij zei me nog dat een valse eed afleggen op het Evangelieboek geen zonde was, maar alleen het zweren bij God.

Hij zei mij dat er alleen een Kerk van God was waar er een *bon chrétien* was, want hij is de Kerk van God, maar elders is er geen Kerk van God, en de andere mensen zijn geen Kerk van God.

Hij zei me nog dat wanneer de *bons chrétiens* verbrand worden omwille van hun geloof, zij martelaren voor Christus waren. Hij zei me ook dat, wanneer deze *bons chrétiens* iemand in hun sekte hadden opgenomen, hij daarna niets moest eten of drinken behalve koud water, en, zei hij, als de mensen zo stierven van zwakte, dan werden zij heiligen van God.

Hij zei me ook dat het vuur waarmee de *bons chrétiens* worden verbrand, hen niet deed lijden want God staat ze bij opdat ze niet zouden lijden onder dit vuur en geen grote pijn zouden kennen.

Genoemde Raimon Roussel vertelde mij dat een man zwaar ziek was en er kwam een priester bij hem en hij vroeg hem of hij het lichaam van de Heer wou zien en ontvangen. Deze man antwoordde dat hij het lichaam van de Heer meer wou zien dan alle andere dingen ter wereld. Deze priester ging het lichaam van de Heer halen en bracht het bij de zieke. Hij nam hem uit de custodia en hield het in zijn handen en toonde het aan de zieke en hij ondervroeg hem over de geloofsartikelen. Hij vroeg hem meer in het bijzonder of hij geloofde dat dit het lichaam van Christus was. De zieke zei verontwaardigd tegen de priester: “Lelijkerd, stinkende boerepummel, als wat ge vasthoudt het lichaam van Christus zou zijn, en indien het zo groot was als een hoge berg, dan zouden jullie priesters het al een hele tijd opgegeten hebben!” En hij weigerde het lichaam van de Heer te ontvangen.

Peire Clergue, de rector, zei me dat deze wereld, die de duivel gemaakt had, zal vergaan, zal vernietigd en totaal verwoest worden en, eer dat gebeurt, zal God zijn vrienden verzamelen en zal ze naar zich toe trekken opdat ze niet een ontsteltenis zoals deze van het einde en van de vernietiging van de wereld zouden zien.

Toen ik afdaalde van het land van Alion om in het huwelijk te treden met mijn tweede man, Otho de Lagleize van Dalou, zei deze rector mij dat het hem heel erg tegenstak dat ik naar die laaglanden trok omdat ik er mijn ziel nooit zou kunnen redden, want niemand zou mij voortaan durven spreken over de *bons chrétiens*. Ik kwam leven bij de wolven en de honden waarvan, zei hij, er niemand zou gered worden. Hij noemde honden en wolven alle katholieken die niet van de sekte van de *bons chrétiens* waren.

Hij zei me nochtans dat, als op een dag mijn hart me zei dat het ontvangen wou worden in de sekte van de *bons chrétiens*, dat ik het hem goed op tijd zou laten weten, zodat hij een *bon chrétien* zou hebben die mij in zijn sekte zou opnemen en mijn ziel zou redden. Ik zei hem dat ik in dergelijke sekte niet wou ontvangen worden, maar dat ik wou gered worden in het geloof waarin ik mij bevond, aldus mijn zus Gentille citerend die deze zin als eerste had gezegd.

Die ketterse gedachtewisselingen onder ons duurden ongeveer twee jaar en die priester leerde mij dat alles.

- *De dwalingen en ketterijen die deze rector van Montailou, Peire Clergue, je verteld heeft en waarvan hij je op de hoogte bracht, heb je ze geloofd, en geloof je ze nog steeds?*
- Het laatste jaar, het jaar dat ik het land van Alion verliet, van Pasen tot de maand augustus daarop, heb ik die dwalingen volledig en volmaakt geloofd, in die mate dat ik niet zou getwijfeld hebben om het even welke straf te ondergaan om ze te verdedigen. Ik geloofde dat zij waar waren, zoals aangeleerd door een priester waarvan ik dacht, omdat hij priester was, dat hij de waarheid sprak. Maar toen ik te Crampagna was met mijn tweede man, en ik de prediking hoorde van de predikheren en de minderbroeders, en ik omging met trouwe christenen, verliet ik deze dwalingen en ketterijen, en ik biechtte in de rechtbank van penitentie bij een minderbroeder van het klooster van Limoux in de kerk van Onze Lieve Vrouw van Marseille, waar ik mijn zus, die te Limoux woont en de vrouw is geweest van wijlen Paga de Post, was gaan bezoeken. Deze biecht heb ik ongeveer vijftien jaar geleden gedaan en ik ben vijf jaar gebleven zonder de ketterse gedachten die ik gehoord en geloofd had te biechten, alhoewel ik gedurende die vijf jaar mijn andere zonden gebiecht heb.

In de periode dat ik deze ketterijen geloofde, heb ik, noch te voren of daarna, een ketter gezien van wie ik wist dat hij ketter was alhoewel ik dacht dat het goede lieden waren omdat zij vervolging leden omwille van God en, zo had deze priester het mij geleerd, dat het alleen in hun sekte was dat men kon gered worden.

Ik heb groot berouw omdat ik ooit die ketterse gedachten heb geloofd, en meer nog dat ik die ketterijen heb geloofd, en ik ben bereid de penitentie te ondergaan die monseigneur de bisschop mij daarom zal willen opleggen.

(9 augustus 1320, in de Kamer van het bisdom, voor de bisschop en Gaillard de Pomiès)

- Met het feest van de Hemelvaart van Maria is het negentien jaar geleden dat ik Prades in het land van Alion verliet, waar ik leefde in een huis nabij de kerk, en naar Crampagna kwam om Otho de Lagleize te huwen. Eer ik Prades verliet kwam Bernat Belot van Montailou, die in de Muur van Carcassonne gestorven is, mij opzoeken en hij zei dat de rector van Montailou mij diep beweende, omdat ik naar het laagland trok waar er geen *bons chrétiens* waren. Deze Bernat zei me ook dat de *bons chrétiens*, zo ze het durfden, zouden vragen om mij te ontmoeten, want, zei hij, niemand kan opgenomen worden in hun geloof zo hij ze niet gezien of gehoord heeft. Ik antwoordde hem dat ik ze niet wou zien en dat ik er de moed niet toe had het te willen doen. Hij zei me toen hen iets te zenden als teken van erkentelijkheid, zoals wanneer een man een weldaad van een andere ontvangt. Ik vroeg hem: “En wat zou ik hen kunnen toesturen?” Hij zei mij dat het voldoende was dat men hen iets stuurde, indien men wou dat ze God voor jou zouden bidden. Ik gaf hem toen vijf stuiver parisis, een munt in omloop, opdat hij ze bij de *bons chrétiens* zou brengen, en ik zei hem: “Ik weet niet wie dit geld zal krijgen, maar het weze om de liefde Gods.”

In de tijd toen ik te Montailou en te Prades woonde, deed het gerucht de ronde dat er ketters kwamen in de huizen van de broeders Raimon en Bernat Belot, die toen samenwoonden, van Azalaïs den Riba, zuster van de ketter Prades Tavernier, en van Guilhem Benet, broer van Arnaut Benet van Ax, die allen van Montailou waren. En men zei dat zij als gids opereerden voor die ketters en hun reiswegen kenden.

Hetzelfde jaar waarin ik door tussenkomst van Bernat Belot dat geld naar de ketters stuurde, was ik omstreeks Sint-Michiel in september te Crampagna, samen met Guilhelm Oth, mijn tweede man. Bernat Belot kwam mij opzoeken te Crampagna, in het huis of domein dat Carol genoemd wordt. Ik woonde daar toen en hij zei mij dat de rector van Montailou mij liet groeten en mij via zijn tussenkomst een huwelijksakte betreffende mijn huwelijk met mijn eerste man liet geworden; daarin was er sprake van de toekenning van mijn bruidsgift. Omdat ik niet gaf om die akte - want ik had reeds kwijting gegeven aan de erfgenamen van mijn eerste man - dacht ik dat deze Bernat mij een boodschap bracht vanwege de rector, en ik sprak met hem in het geheim. Hij zei mij dat de rector mij liet groeten en mij vroeg dat ik mij de woorden zou herinneren die er waren geweest tussen hem en mij omtrent de sekte, de toestand en de levenswijze van de *bons hommes*. Ik zei dat ik er niet aan herinnerd wilde worden en dat, integendeel, het mij geweldig misnoegde dat ik ze ooit gehoord of erover gesproken had. Ik zei hem dat het beter was naar de woorden van de predikheren of de minderbroeders te luisteren dan te spreken over de sekte en de levenswijze van de ketters.

Deze Bernat zei me dat mijn hart vlug veranderd was, en dat de overwegingen die de rector en hij met mij hadden gehouden verloren waren. Zij hadden onmiddellijk gedacht, zei hij, dat, wanneer ik afdaalde naar het laagland, zij hun goede woorden hadden verkwist. Ik antwoordde hem dat hij mij in de toekomst dergelijke boodschappen niet meer moest brengen want, als mijn man het wist, dan zou er hem een ongeluk overkomen. “Kom later niet terug want als je in dit huis komt, zou mijn man onmiddellijk iets verkeerd denken over mij, het weze slecht gedrag, het weze een andere slechte zaak.

Zo verliet hij mij, mistevreden over mijn antwoord, en zeggende dat ze niet geloofden dat hun goede woorden zo vlug zouden verloren gaan.

Twaalf jaar geleden was ik ernstig ziek te Varilhes in het huis van wijlen Otho mijn man. Die priester kwam op een dag naar de synode te Pamiers en hij kwam mij een bezoek brengen. Wanneer hij bij mij was ging hij aan het hoofdeinde van het bed zitten waarop ik lag en hij vroeg mij hoe ik het maakte terwijl hij mijn hand en mijn arm betastte. Ik antwoordde dat ik ernstig ziek was. Hij zei toen aan mijn nu overleden dochter Béatrice die bij mij was, de kamer te verlaten want hij wou mij in het geheim spreken. Wanneer zij weg was vroeg hij mij hoe het ging met mijn hart. Ik zei dat het wel heel zwak was en dat ik hevige schrik had om de overwegingen die er tussen ons waren geweest (ik bedoelde daarmee de ketterse woorden hierboven, die deze priester mij had voorgehouden). Ik had er dusdanige schrik van dat ik die zonden aan geen enkele priester had durven biechten, uit schrik dat hij mij als verdacht op gebied van geloof zou aanzien. Hij antwoordde mij daarvan geen schrik te hebben want God, die mijn zonde kende, en die de enige was die de zonden kon vergeven, zou mij vergiffenis schenken en dat het niet nodig was dat ik bij een of andere priester zou biechten. Hij zei me ook dat ik weldra genezen zou zijn en dat hij, als hij naar Pamiers zou afdalen, mij zou bezoeken en dat we samen over die uitlatingen zouden spreken. Dit gezegd zijnde verliet hij mij en sindsdien heb ik hem niet meer gezien. Hij heeft mij niettemin een gegraveerd flesje en suiker bezorgd¹⁰.

Ongeveer 21 jaar geleden, na de dood van mijn eerste man, was ik te Montailou. Op een dag, rond Kerstmis, bevond ik mij bij Azalaïs Maury¹¹. We warmden ons aan het vuur, en wijl we daar waren, kwam Gauzia, de vrouw van Bernat Clergue, toe die in mijn bijzijn aan Azalaïs vroeg of Guillelma, de weduwe van Peire Faure, gestorven was. Azalaïs antwoordde ja en dat men haar begraven had. Gauzia zei toen: "En jullie hebben het goed gedaan?" Azalaïs antwoordde: "Ja, op mijn woord, goed." Gauzia zei toen: "En je hebt goed gedaan, op de goede manier? Er ontbrak jullie niets?" Azalaïs antwoordde dat men "goed" gedaan had en men geen enkele hinder had ondervonden om het te doen. Gauzia zei toen: "God zij dank!" Toen ze dit gezegd had ging zij bij het vuur zitten.

Ik begreep niet waarom die woorden tussen beide vrouwen waren gewisseld, noch wat ze wouden zeggen, maar enkele dagen later ontmoette ik Azalaïs, ik herinner mij niet meer op welke plaats, en ik vroeg haar wat die woorden tussen haar en Gauzia wilden zeggen. Ze zei mij dat dit niets anders te betekenen had. Ik zei haar dat men integendeel dergelijke woorden niet sprak om niets. Zij zei me toen dat ze mij niet durfde bekend maken wat ze wilden zeggen want zij had schrik dat ik haar zou aangeven. Ik beloofde haar op mijn woord dat ik het geheim zou bewaren. Ze zei me toen dat *bons chrétiens* waren gekomen naar het huis van deze zieke Guillelma en haar hadden opgenomen in hun sekte om van haar een *bonne chrétienne* te maken. Daarna hadden ze haar bevolen niet meer te eten of te drinken, alleen maar wat koud water, wat ze deed, door niets te eten of te drinken behalve koud water. Zij bleef zo ongeveer veertien dagen, tot bij haar dood.

¹⁰Rietsuiker uit Spanje, toen nog beschouwd als een dure lekkernij.

¹¹ Moeder van Peire, Joan, Raimonda, Arnaut, enz.

Vanaf dat moment begon deze Azalaïs met mij om te gaan en zij sprak mij over de *bons chrétiens*. Ze zei dat het heilige en goede mensen waren en dat men meer vertrouwen moest hebben in hen dan in de geestelijken, omdat zij vele vervolgingen lijdten omwille van Christus en dat de geestelijken geen vervolging lijdten maar werelds plezier genieten.

Ze zei dat men omwille van geen enkel gevaar of noodlot dat een mens kon bedreigen, de sekte van deze *bons chrétiens* mocht verlaten. Zij zei ook dat men zich alleen maar kon redden in hun sekte en in hun geloof, welke zonden men ook had gedaan in het huidige leven. Mits men maar door hen ontvangen werd op het einde, werd alles vergeven en was men gered.

Ze zei ook dat deze *bons chrétiens* zich schuil hielden en zich niet laten zien omdat de Kerk ze vervolgt en ze uitroeit, en dat het een grote aalmoes is als men hen goed bejegt; dat zij en Raimon Maury, haar man, hen dikwijls aalmoezen gaven, door uit te sparen op hun armoede, door zich voedsel te ontfemen om het hen te kunnen geven en dat zij hen dikwijls bloem en andere zaken die ze hadden toestuurden en altijd van de beste. Ik zei haar toen: “Die *bons chrétiens* aanvaarden bloem?” Ze zei ja en ik gaf haar toen een schepel van het dorp van een vierde tarwebloem, opdat zij het aan de *bons hommes* zou geven van mijnentwege. Ik weet niettemin niet of zij hen de bloem bezorgd heeft of niet.

Nochtans, omwille van de uitlatingen die ik over de ketters uit de mond van Raimon Roussel en van de priester gehoord had, geloofde ik dat wat Azalaïs mij gezegd had waar was, over de *bons chrétiens*, en dat is de reden waarom ik hen bloem zond door haar tussenkomst. Daarna sprak ik niet meer over de ketters met deze Azalaïs.

In dezelfde periode had Alazaïs, de vrouw van Pons Azema van Montailou, een zoon, Raimon Azema waarvan sommigen zeiden dat hij met de ketters omging. Op een avond, bij het begin van de nacht, was ik bij haar; Raimon kwam toe, droeg een zak waarin er iets scheen te zitten, en hij vertrok onmiddellijk. Ik vroeg Azalaïs waar haar zoon naartoe ging op dergelijk uur. Zij antwoordde mij dat hij ergens naartoe ging. Ik vroeg haar meer precieze gegevens en zij antwoorde mij dat ik *cilhada* was (d.w.z. zij die grote wenkbauwen heeft), en dat zij mij niet zou vertellen waar haar zoon naartoe ging. Ik zei haar: “En waarom niet?” Ze zei mij dat ik het geheim niet zou bewaren. Ik verzekerde haar het tegenovergestelde en ik vroeg haar wat haar zoon meehad in die tas. Ze zei me naar waarheid dat haar zoon voedsel droeg in die tas en, toen ik aandrong en haar menige keer had gevraagd naar wie hij dat voedsel bracht, zei zij mij uiteindelijk dat hij het naar de *bons hommes* bracht, deze die de anderen ketters noemen en het zijn nochtans goede en heilige mensen die veel vervolging lijdten omwille van Christus. Ze zei mij ook dat de mensen alleen konden gered worden in hun geloof en overtuiging, en dat het zelfs voldoende was dat men opgenomen werd in hun sekte bij zijn einde om gered te worden, welke zonden men ook begaan had in zijn leven; dat het een belangrijke zaak was dat men zijn ziel kon redden door in deze mensen te geloven als men stierf in zijn huis. Ik antwoordde hierop niets, behalve dat haar zoon een ongeluk zou overkomen zo hij gearresteerd werd terwijl hij deze tas naar de goede christenen bracht. Sindsdien sprak ik niet meer met haar over dat onderwerp. Genoemde Raimon verdronk in de Douctuyre nabij de kerk van Notre-Dame in Vals.

Ongeveer twintig jaar geleden, toen ik te Prades woonde, ging ik op een dag, ik herinner mij het tijdstip niet meer, naar Cassou¹² om een bezoek te brengen aan mijn zuster Ava, de vrouw van den Verèze, die in het kraambed lag. De zondag daarop ging ik naar de kerk van Unac die de parochiekerk is van Cassou. Toen ik er was omarmde en kuste mij (want het was familie van mij) Raimonda, weduwe van Guilhelm-Bernat van Luzenac, die daar ook aanwezig was en ze zei mij bij de ingang van de kerk: “En gij, nicht die in die mooie streek verblijft, heb je die *bons hommes* nog niet gezien? Als ik daar was zou ik ze graag ontmoeten.” Ik vroeg haar wie ze *bons hommes* noemde; zij antwoordde dat het de *bons chrétiens* waren. Ik zei haar dat ik er niet één gezien had en dat ik geen zin had om er te zien. Ze zei mij dat ik, eens ik ze zou gezien en gehoord hebben, nooit meer iets anders zou willen horen en dat, nadat ik ze een keer zou gehoord hebben, ik steeds in goede staat zou zijn, waar ik ook ging. We zeiden niets meer over dit onderwerp, maar we gingen de kerk binnen en wij hoorden de mis.

(12 augustus, voor de bisschop en Caillard de Pomiès)

- Toen mijn man nog leefde werd ik in het kasteel een keer verkracht door Raimon Clergue, alias Pathau, natuurlijk kind van Guilhem Clergue (hijzelf was broer van Pons Clergue die de vader was van Peire Clergue, de pastoor van Montailou). Een jaar later, na de dood van mijn man Bérenger de Roquefort, onderhield hij mij in het openbaar. Dat belette die pastoor, Peire Clergue, niet mij te verleiden, alhoewel hij wist dat zijn volle neef mij bezeten had.

“Hoe kan je mij dat vragen?” zei ik hem, “je weet heel goed dat je neef Raimon mij gehad heeft. Hij zal alles publiek maken!” De rector antwoordde mij dat dit niet noodzakelijk zo was en hem niet stoorde. “Ik weet wel wat er van aan is, maar ik kan voor jou nuttiger zijn en je meer geschenken geven dan die bastaard!” Hij zei me nog dat ze mij gezamenlijk konden onderhouden, hij de pastoor, en Raimon. Ik zei hem dat ik het voor geen geld zou toelaten, want er zou een slechte verhouding zijn tussen beide omwille van mij, en ieder zou mij door het slijk halen omwille van de andere.

En sinds de priester mij had bezeten had ik geen betrekkingen meer met die Raimon, alhoewel hij van tijd tot tijd had geprobeerd. Er was sindsdien tussen Raimon en de priester een verborgen haat daaromtrent, maar ik, ik kende ze.

Toen ik te Dalou was, na het huwelijk met mijn tweede man Otho de Lagleize, huwelijk dat plaats vond op de de dag van O.L.V. Hemelvaart, kwam die priester naar Dalou bij de volgende druivenoogst en deed alsof hij van Limoux was. Hij kwam bij mij binnen en zei mij dat mijn zus Gentile, die te Limoux woont, mij groette en ik liet hem binnen. We gingen beide naar de voorraadkamer en hij bekende mij vleselijk terwijl Sebelia, de dochter van wijlen Arnaut Tesseyre, zich ophield voor de deur.

Zij had mij de dag tevoren een werkschort gebracht in Barcelonese steek met rood en geel kantwerk, vanwege deze rector die mij had laten weten dat hij de dag daarop kwam, opdat

¹²De Planisolles waren er medeheren.

er niemand zou opdagen en dat, indien er iemand opdaagde, deze niet zou denken dat er iets verkeerd tussen ons gebeurde, vermits deze meid zich ophield in het midden van de open deur van de voorraadkamer waar wij beiden, de priester en ik, een werden. Na deze zonde bracht ik hem buiten het huis. Wanneer we bij de buitendeur waren, zei ik hem dat ik vijf stuiver had gegeven aan die Bernat opdat hij ze van mijnentwege naar de ketters zou brengen, en ik denk dat het dat was dat de priester begreep.

Toen hij mij, zoals al gezegd, kwam bezoeken te Varilhes toen ik ziek was en mij gevraagd had mij de uitwisseling van gedachten te herinneren die we samen hadden gehad te Montailou over de *bons chrétiens* en dat ik deze niet moest biechten, zei hij mij dat hij de mensen van Montailou goed onder de knoet hield via de Inquisitie. Ik antwoordde: "Hoezo? Gij vervolgt nu de *bons chrétiens* en hun *croyants*, gij die hen gewoonlijk veel goeds toewenste?" Hij antwoordde dat hij hen nog altijd veel goeds wou maar dat hij wou wraak nemen op de kinkels ter plaatse die hem haatten, op de manier die hij kon, en dat hij daarna de zaak zou regelen met God.

Twaalf jaar geleden was ik te Dalou. Op een dag bracht een priester het lichaam van de Heer bij de du Ponts van Dalou, waar zich Peire du Pont bevond die wou communiceren. Ik ging naar dat huis, en ik zag en ik hoorde de priester de zieke ondervragen over de geloofsartikelen en ik hoorde hem ook vragen of hij geloofde dat dit het ware lichaam van Christus was via hetwelke wij ons heil moeten bereiken. De zieke zei dat hij het geloofde en nam devoot het lichaam van Christus tot zich met gevouwen handen. Ik ging samen met Grazide Pujol van Dalou naar huis. Onderweg zei ik haar dat hij het lichaam van de Heer veel beter had ontvangen dan deze man die - zoals ik het hier tevoren verteld heb - zei dat, zo het lichaam van de Heer was hetgeen de priester het lichaam van de Heer noemde en indien het zo groot was als een berg, het reeds alleen al door de priesters zou opgegeten zijn. Grazida zei mij toen dat ik moest zwijgen, want als men mij zulke woorden zou horen zeggen, men ze verkeerdelijk zou opnemen. Ik zei haar dat ik het niet kwaad bedoelde, maar dat ik de woorden herhaalde van die slechte man die ze gezegd had.

- *Heb je ooit geloofd dat het ware lichaam van de Heer niet aanwezig was in het sacrament des altaars?*
- Neen.
- *Heb je die woorden, of iets dergelijks, ooit aan iemand anders gezegd?*
- Ik herinner het mij niet, maar mocht ik het mij plots herinneren, dan zal ik het bekennen.
- *Heb je met andere mensen gesproken over de ketterse gedachtenwisselingen die je werden onderwezen door deze Raimon Roussel, die priester, en de andere vernoemde personen?*
- Neen.
- *Heeft men je ooit gezegd dat de duivel het principe en de maker was van de lichamelijke schepsels, in deze zin dat hij niet gemaakt was of voortkwam uit God of uit om het even*

wie, maar dat hij uit zichzelf en van zichzelf een principe was, zoals de goede God een principe is dat niet gemaakt werd of voortgebracht werd door een andere van alle geesten?

- Ik heb het niet horen zeggen. Deze lieden zeiden me niet dat God de duivel gemaakt had, noch het tegenovergestelde.
- *Heb je deze personen ooit horen zeggen dat er een goede God en een slechte God was?*
- Neen. Ze noemden God hij die de geesten gemaakt had en de maker van de wereld noemden ze duivel en heerser over de wereld. Ik heb niet gehoord dat ze hem “hylè” noemden¹³.
- *Heb je die personen of andere horen verklaren dat de goede God tien werelden gemaakt had en de slechte God tien andere werelden en dat de slechte God, met zijn tien werelden en deze die waren in zijn werelden, gestreden had tegen de goede God en zijn werelden en de zaken die in de werelden van God zijn, en dat hij voor een deel de overwinnaar was van de goede God en een deel van hem had veroverd?*
- Neen.
- *Heb je die lieden of andere horen zeggen dat de geesten uit de substantie van God of deel van God waren?*
- Neen, behalve wat ik verklaard heb.

(13 augustus, in de Kamer van het bisdom, voor de bisschop alleen)

- *Heb je die lieden of andere, wie het ook wezen, horen zeggen dat er twee zielen zijn in de mens, waarvan één de mens ertoe neigt het kwade te doen (en het is deze van de duivel) en de andere neigt tot het goede (en deze is deel van God) ?*
- Neen.
- *Heb je hen horen zeggen dat alle geesten die geschapen waren door God van dezelfde natuur en gesteldheid waren?*
- Deze priester zei mij dat alle geesten in de hemel door God waren geschapen van één-zelfde gesteldheid; maar enkele sloten aan bij God en bleven met Hem in de hemel, anderen stonden op tegen God (en deze werden in de hel geplaatst en zijn de duivels); andere, alhoewel ze niet rebelleerden tegen God, volgden de rebellen, en deze vielen op aarde en in de lucht; het zijn de geesten die ingaan in de lichamen van de brute beesten en van de mannen en van de vrouwen, zoals het al gezegd werd.

¹³De materie.

- *Heb je hen horen zeggen dat de duivel, bewogen door hoogmoed of afgunst tegenover God, deze wereld gemaakt heeft, en al wat er zich op bevindt, behalve de geesten, om de indruk te geven gelijk te zijn aan God?*
- Neen, alleen maar dat de duivel alle zichtbare dingen heeft gemaakt. Waarom hij ze gemaakt heeft, dat heb ik niet horen zeggen.
- *Heb je hen horen zeggen dat de geschriften van het Oude Testament niet van de goede God zijn?*
- Niet anders, behalve dat die priester mij zei dat alle geschriften, met uitzondering van de Evangelieën en van het *Pater*, “affilhas” en leugens waren.
- *Heb je hen horen zeggen dat de Zoon daalde in de heilige Maria en “adombreerde” in haar?*
- Ik hoorde die priester zeggen dat het niet de Vader was die neerdaalde maar dat hij de Heilige Geest zond, die “adombreerde” in de heilige Maria.
- *Noemden zij de heilige Maria moeder Gods, daar waar, volgens de priester, de Heilige Geest geen menselijk lichaam aannam in haar?*
- Ja.
- *Heb je hem of anderen horen zeggen dat Christus gestorven was?*
- Deze priester zei wel dat hij gekruisigd werd, maar ik herinner mij niet hem te hebben horen zeggen dat hij gestorven was.
- *Wanneer hij je sprak over Jezus Christus, heb je hem soms waarlijk mens horen noemen?*
- Deze priester noemde hem ware God, maar ik herinner mij niet dat ik hem ware mens heb horen noemen.
- *Zei hij dat Jezus Christus onder de doden was opgestaan?*
- Hij zei wel dat Christus verrezen was, maar ik herinner mij niet dat hij zou gezegd hebben dat hij verrezen was onder de doden.
- *Heb je hem horen zeggen dat Christus de goeden en de kwaden zou oordelen bij het laatste Oordeel?*
- Ja.
- *Dat alle verrezen mensen met hun lichamen zouden komen naar het Oordeel van Christus?*

- Hij zei wel: “We komen allen naar het Oordeel van Christus, waarin er velen geroepen zullen zijn, en weinigen uitverkoren” en deze weinige uitverkorenen waren alleen de *bons chrétiens*, en deze die door hen ontvangen zouden worden bij hun dood. Hoe sterk men ook moge geloofd hebben in de *bons chrétiens* gedurende zijn leven, als men niet ontvangen wordt in hun sekte bij zijn einde, was men niet gered.

Hij zei dat niemand, van welke orde, stand, gesteldheid hij weze, behalve de *bons chrétiens* en deze die ze opnemen bij hun einde, zal gered worden. En alhoewel hij zei dat iedereen naar het Oordeel van Christus zou komen, heb ik hem noch de andere *croyants* van de kettters ooit horen zeggen dat de mensen zouden verrijzen of komen naar het Oordeel van Christus met hun eigen lichamen.

- *Deze priester, of de andere croyants, wezen zij het doopsel met water, het vormsel, het sacrament des altaars, het priesterschap, het heilig oliesel af?*
- Ik heb hen over de andere sacramenten niet horen praten, noch ze ontkennen, behalve dit van de boete en van het huwelijk.

En ze zei niets meer over de manicheeïsche sekte.

(22 augustus, in de Kamer van het bisdom, voor de bisschop en broeder Gaillard de Pomiès)

- Mengarde, de weduwe van Pons Clergue, zei me eens, na de dood van mijn eerste man, bij haar thuis, op een moment dat we spraken over na Roqua en haar zoon Raimon Roché die voor ketterij in de Muur waren geplaatst, dat het goed was dat men hen goed deed. Ik zei dat het goed was omdat het een vrouw van goeden huize was. Mengarde zei me toen: “Het is goed om goed te doen aan deze Roqua”. Toen ik later aandacht schonk aan deze woorden, meende ik dat deze Mengarde mij dat gezegd had met een intentie omdat ze goed overeenkwam met deze na Roqua over de ketterij.

In de tijd dat ik te Prades woonde, na de dood van mijn eerste man, woonde ik in een klein huis gelegen tussen dit van Joan Clergue, rector van Prades, en het hotel van Peire Guilhem van die plaats. Gezien het huis paalde aan dat van de pastoor, kon alles wat daar gezegd werd gehoord worden in het andere. Peire Clergue, pastoor van Montailou die gekomen was om mij te zien, zei mij dat hij Joan, zijn leerling waarvan ik de familienaam niet ken, de volgende nacht, mij zou laten halen om met hem de nacht daarop te neuken, wat ik aanvaardde. Ik was dus thuis op het uur van de eerste slaap aan het wachten op die leerling. Hij kwam, ik volgde hem doorheen een zeer donkere nacht en wij kwamen aan de Sint-Pieterskerk van Prades waar we binnengingen. Wij vonden er Peire Clergue die zich een bed had laten gereed maken in de kerk. Ik zei hem: “Heu, hoe zullen we zoiets kunnen doen in de Sint-Pieterskerk?” Hij antwoordde mij: “O gran dampnagge y aura sent Peire!”¹⁴ Toen dit gezegd was kropen wij in het bed en we lagen bij elkaar, in de kerk, en die nacht kende hij mij vleselijk in deze kerk. Daarna, voor zonsopgang, deed hij mij de kerk verlaten en bracht mij bij de deur van het huis waar ik woonde.

¹⁴Wat groot nadeel zal Sint Pieter ervan hebben?

Ik had hem gezegd bij het begin van onze relaties: “Wat zal ik doen als ik zwanger word van jou? Ik zal onteerd en verloren zijn.” Hij zei mij dat hij een kruid had zodat, indien de man het draagt wanneer hij met een vrouw is, hij niet kan verwekken, noch de vrouw zwanger kan worden. Ik zei hem: “Wat voor kruid is dat? Is het niet dat wat de koehoeders op de melk-potten zetten waarop ze stremsel gezet hebben, en dat belet dat de melk stremt zolang het op de pot ligt?” Hij zei mij me niet te bekommeren om welk kruid het ging, maar dat het een kruid was dat deze kracht had, en dat hij ervan had.

Wanneer hij mij daarna wou bezitten, droeg hij iets opgerold en gebonden in linnen, van de dikte en de lengte van een twee en een halve centimeter, of van het eerste kootje van mijn pink, met een lange draad die hij rond mijn hals lei. En die zaak, waarvan hij zei dat het een kruid was, daalde tussen mijn borsten tot aan het einde van de maag¹⁵. Hij plaatste het altijd zo wanneer hij mij wou bekennen, en het bleef rond mijn hals tot wanneer hij opstond. Wanneer hij van mij wilde afgaan nam hij het van mijn hals. En als deze priester mij soms tweemaal of meer wou kennen op een nacht, vroeg hij mij, voor we ons verenigden, waar dat kruid was. Ik nam het, daar ik het kon vinden via het koordje dat ik rond de hals droeg en ik plaatste het in zijn hand. Hij nam het en plaatste het op het einde van mijn maag en liet het koordje tussen mijn borsten lopen. Zo verenigde hij zich met mij, en niet anders. Ik vroeg hem op een dag dat kruid bij mij te laten. Hij zei me dat hij dat niet zou doen want dan kon ik mij aan een andere man geven zonder zwanger te worden; hij zou het mij niet geven omdat dat mij zou weerhouden het te doen uit schrik voor de gevolgen. Hij deed dat vooral denkend aan zijn neef Raimon Clergue, alias Pathau, die mij eerst onderhouden had, eer deze priester, zijn neef, mij kreeg want ze waren jaloers, de ene op de andere.

Hij zei me nog dat hij niet wou dat ik een kind van hem had zolang mijn vader, Felip de Planissoles, leefde, want deze zou zich al te zeer schamen, maar dat hij wel wou dat ik een kind van hem kreeg na zijn dood.

Hierna, op 25 augustus in het jaar als boven, verscheen Béatrice gerechtelijk in het bisdom Pamiers voor mijn heer de bisschop, bijgestaan door Broeder Gaillard de Pomiès, substituut van monseigneur de inquisiteur van Carcassonne, in aanwezigheid van broeder Guillaume Séguier, prior van het klooster van de predikheren van Pamiers, van meester Bernard Gaubert, jurist, en van mij, onderschreven notaris. Gezien zij zwaar ziek was en te bed lag en dat men vreesde voor haar zeer waarschijnlijke dood¹⁶, zei mijn heer de bisschop haar dat, zo ze iets had verborgen gehouden inzake ketterij in de bekentenis die ze hiervoren had gedaan over haar of over de anderen, of indien ze een persoon beschuldigd had tegen de waarheid en de gerechtigheid in, dat zij het zou bekennen en bekend maken, of nog dat ze personen zou vrij pleiten van schuld die ze tegen de gerechtigheid in had beschuldigd. En monseigneur beval haar dit te doen op gevaar voor haar ziel. Zij antwoordde en praatte de rector vrij en klaagde bovenvermelde Raimon Roussel aan wat betreft de artikelen die volgen:

¹⁵ Er zijn in deze passage waarschijnlijk wel wat verbloemeningen gebruikt om de geestelijken niet al te zeer te choqueren.

¹⁶ Heeft men Béatrice in de muur slecht behandeld zodat ze ziek werd en wou men aldus zien of zij met de dood voor ogen haar verklaringen gestand deed?

Dat, alhoewel ze gezegd had in haar bekentenis dat de rector haar gezegd had dat God alleen de geesten gemaakt had, en dat al de lichamen die men ziet en voelt, zoals de aarde en de hemel en al wat zich daar bevindt, dat het de duivel was die de wereld regeert die ze gemaakt had, met uitzondering van de geesten, zodat de geesten eeuwig duren, maar dat de lichamelijke zaken vergaan en vernietigd worden, zei ze nu, met een beter geheugen, dat het niet de rector was die haar dit gezegd had maar de genoemde Raimon Roussel en dat bij de poort van het kasteel van Montailou.

Dat wat ze gezegd had dat haar gezegd was door de rector, nl. dat Christus niet van de hemel was neergedaald en geen lichaam had aangenomen van de heilige Maria, maar dat de Heilige Geest alleen adombreerde in haar, met de uitleg van het woord “adombratie” als te voren, het was niet de rector die het haar zei, maar Raimon Roussel en dat op dezelfde plaats als in vorig artikel.

Van al het overige, in globo en in detail, wat ze bekend had op het stuk van ketterij tegen zichzelf, tegen deze rector en de andere personen, zowel levenden als doden, zei ze, onder haar eigen eed en op gevaar voor haar ziel, dat het waar was.

Daarop werden haar verstaanbaar en in de volkstaal de ketterse artikelen voorgelezen die zij bekend had in de vorige biechten tegen zichzelf en de genoemde rector en Raimon Roussel. Zij bevestigde ze volledig en eenvoudig, zei dat ze waar waren, behalve deze die ze teruggenomen had in haar laatste bekentenis (niet wat betreft de artikelen, maar wat de persoon betreft die ze haar geleerd had)

Ondervraagd of ze iemand op de hoogte gebracht had van al deze artikelen of bepaalde onder hen, indien het niet was zoals ze had verklaard, antwoordde zij neen.

- *Waarom ben je gevlucht toen je gedaagd werd door mijn heer de bisschop en verscheenen was op aanklacht van ketterij? Heeft iemand je de raad gegeven te vluchten of weg te gaan?*
- *Ik ben gevlucht wegens de schrik die ik had voor monseigneur de bisschop, omwille van wat ik gedaan had inzake ketterij en vooral omdat monseigneur, toen ik verscheen voor de eerste keer, mij mijn vader Filip noemde, die van deze misdaad was beschuldigd geworden.*

Ik gaf mij rekenschap, enige tijd voor monseigneur de bisschop mij daagde, dat hij het zou doen en ik stuurde [iemand] om Berthomieu Amilhac, een priester die zich gedurende een zekere tijd slecht gedragen had met mij, om er met hem over te discussiëren en raad van hem in te winnen om te weten wat ik moest doen indien ik gedaagd werd voor ketterij door monseigneur de bisschop. Hij kwam naar Varilhes waar ik woonde maar zonder de stad binnen te gaan en wij spraken met elkaar. Ik zei hem dat ik begrepen had dat monseigneur getuigen tegen mij inzake ketterij had ondervraagd en dat ik schrik had hiervoor gedaagd te worden.

- *Leek het hem nuttiger te vluchten dan te verschijnen op deze aantijging?*
- Hij vroeg mij: "Voel je je schuldig?" Ik antwoordde neen en dat hij het goed kon weten want dat ik het hem zeker gezegd zou hebben als ik iets had begaan in deze materie, hij van wie ik zoveel gehouden had.

Deze priester zei me toen dat het beter was dat ik verscheen, gezien ik mij niet schuldig voelde want, zei hij, monseigneur de bisschop zou niet onrechtvaardig zijn tegenover mij. Hierna verliet hij mij.

Daarna verscheen ik, gedaagd door monseigneur. Ik was doodsbang en, terug te Varilhes, dacht ik bij mezelf aan vluchten en ik pakte de zaken in die ik wou meenemen. Ik zei aan niemand dat ik wou vluchten. Integendeel, aan Condors, mijn dochter, zei ik dat ik zou terugkeren bij mijn heer de bisschop op de dag die mij gesteld was. Ik beloofde het haar, omarmde haar en vluchtte naar Belpech in het bisdom Mirepoix. Toen ik daar aangekomen was stuurde ik een bericht naar Bertomieu, die priester, naar Mézerville waar hij woonde. Hij kwam me onmiddellijk opzoeken te Belpech.

Toen hij aankwam en mijn uitzet van kleren zag die ik had laten meevoeren zei hij: "Waarom ben je naar hier gekomen; wat ben je zinnens te doen door zoveel kleren met je mee te nemen?" Ik nam hem apart en zei dat ik gedaagd was door monseigneur, dat ik verscheen was en dat hij mij gezegd had dat ik gezegd had dat het lichaam van de Heer niet aanwezig was in het sacrament van het altaar, en dat, als het zo groot was geweest als een berg, het reeds opgegeten zou zijn door de priesters alleen al. Hij had ook gezegd dat ik Peire, Guilhem en Jaume Autier, de ketters, had gezien, dat ik naar ze had geluisterd en dat ik hun *croyante* was; hij had gezegd dat ik wijlen Gaillarde Cuq, heks en waarzegster, had geraadpleegd en dat ik heksentoeren had uitgehaald op haar aanraden. Alhoewel ik mij niet schuldig voelde, zoals ik zei tegen deze priester, omdat ik de ketters Peire en Guilhem Autier niet gezien had sinds zij ketter waren, wou ik niettemin vluchten en naar Limoux gaan, bij mijn zuster Gentille, om mij te kunnen verstoppen,

Hij zei mij dat ik ongelijk had te willen vluchten, dat ik diende terug te keren en te verschijnen voor monseigneur de bisschop. Ik zei hem dat ik het op geen enkele manier zou doen, zelfs al gaf hij mij het hele bisdom Pamiers. De priester zei mij: "Als het zo zit en ik kan je niet weerhouden, neem dit geld". En hij gaf mij acht zilveren tornoois. We aten samen, hij zei opnieuw dat hij mij niet in de steek zou laten, behalve als ik dit wou, maar dat hij mij naar Limoux zou brengen na het feest van de kruisvinding van Sint Stefaan [5 augustus], feest waarvoor hij te Mézerville diende te zijn omdat het het feest is van het altaar van de kerk van die plaats. Inmiddels zou hij een boek verpanden of verkopen of zou op een andere manier aan geld geraken opdat we samen de reis naar Limoux zouden kunnen maken. Tot dan, zei hij mij, zouden we naar Mas-Saintes-Puelles gaan dat afgezonderd ligt en waar men mij niet zou zoeken. Ik verheugde mij toen ik dat hoorde en we gingen, ik, deze priester en een sergeant van Belpech wiens naam ik niet ken, naar Mas-Saintes-Puelles waar ik aangehouden werd door de dienders van monseigneur de bisschop en door hen bij hem gebracht werd.

Gezien bepaalde zaken, die zeer verdacht waren om kwade zaken te verrichten, gevonden werden in haar bagage; dat zij erkend heeft dat zij van haar waren, ze gehad en bezeten had, zoals: twee navelstrengen van kinderen, gevonden in haar beurs; linnen bezoedeld met bloed dat menstruatiebloed leek, in een lederen zak met een graantje raket en wierookgraantjes die een beetje gebrand hadden; een spiegel en een klein mes verpakt in een linnen doek; een graantje van een zekere plant gewikkeld in mousseline; een uitgedroogd stukje brood dat men "tinhol" noemt; geschreven formules en talrijke stukken linnen stoffen. Gezien er om deze redenen een groot vermoeden was dat deze Béatrice heks was en gebruik maakte van toverij, vroeg monseigneur haar met welk doel zij bovenstaande zaken bezat. Zij antwoordde:

- Deze strengen zijn afkomstig van de mannelijke kinderen van mijn dochters en ik heb ze bewaard omdat een joodse, sindsdien gedoopt, mij gezegd had dat, als ik ze op mij droeg en ik een proces zou hebben, ik het niet zou verliezen. Daarom heb ik deze van mijn kleinkinderen genomen en bewaard. Ik heb aan de andere kant nooit de gelegenheid gehad om na te gaan of dit effectief werkte.

Deze doeken met bloed zijn van het menstruatiebloed van mijn dochter Felippa, want deze gedoopte joodse heeft mij gezegd dat, als ik van haar eerste bloed bewaarde en dat ik daarvan gaf aan haar echtgenoot of aan een andere man, deze zich nooit meer zou bekommeren om een andere vrouw. Toen mijn dochter Felippa, die toen nog jong was, al lang geleden haar eerste regels had, keek ik in haar gelaat en toen ik zag dat de kleine rood aanliep, vroeg ik haar wat er scheelde. Zij antwoordde mij dat ze bloed verloor uit haar vagina. Ik herinnerde mij toen die woorden van de gedoopte joodse, ik knipte een stuk van het hemd van mijn dochter dat vol bloed zat, en omdat het mij scheen dat er niet genoeg was, gaf ik aan mijn dochter een ander stuk fijn "blouset"-linnen opdat ze, als ze haar regels zou hebben, die stof ermee zou bevleken en doordrenken. Dat deed ze en daarna droogde ik dit bloed, met de intentie om wanneer haar man haar zou huwen, hem ervan te drinken te geven door het te drukken uit de stoffen waarin ze gebed hadden. Felippa huwde hem dit jaar en ik had de bedoeling het te drinken te geven aan haar toekomstige; maar ik dacht dat ik beter zou wachten tot het huwelijk voltrokken was en dan zou het Felippa zelf zijn die ervan aan haar man te drinken zou geven. En gezien het huwelijk tussen Felippa en haar man nog niet voltrokken was toen ik werd aangehouden, en men de trouw nog niet had gehouden, deed ik hem er nog niet van drinken.

Ik heb die doeken met de wierookkorrels niet mee met het oog op toverij; dit is een toeval. Mijn dochter had dit jaar hoofdpijn en men zei mij dat wierook vermengd met andere stoffen deze ziekte genas. Ten gevolge daarvan zijn graantjes wierook in mijn bezit in de zak gebleven. Ik had geen intentie, welke ook, om er iets anders mee te doen.

De spiegel, het omwikkelde mes, zomin als de stukken lijnwaad waren bestemd voor toverij.

Wat het graan betreft dat gewikkeld is in mousseline, het is het zaadje van een plant die men "ive" noemt. Het werd mij gegeven door een pelgrim die mij zei dat het efficiënt was tegen de "mal caduc". Gezien mijn kleinzoon, zoon van mijn dochter Comdors, er dit jaar

onder leed, wou ik er gebruik van maken. Maar mijn dochter zei mij dat ze hem naar de Sint-Pauluskerk had gebracht en dat hij er genezen was van deze ziekte en dat ze niet wou dat ik wat ook deed aan haar zoon voor zijn ziekte. Ik bediende mij er dus niet van.

- *Heb je andere toverij uitgeoefend, heb je haar onderwezen, heb je haar iemand aangeleerd?*
- Neen. Ik heb nochtans soms geloofd dat Berthomieu, die priester, mij op een of andere manier betoverd had, want ik hield te veel van hem en ik wou te veel samen met hem zijn, alhoewel, toen ik met hem kennis maakte, mijn regels waren gestopt. Ik stelde hem soms die vraag maar hij loochende altijd.

En gezien dat zij volledig had bekend op het stuk van ketterij en toverij, zowel voor zichzelf als voor anderen, levenden of doden; dat zij groot berouw had om wat ze gedaan had en wou komen tot de eenheid van de Kerk en tot het katholieke geloof; dat zij de absolutie gevraagd had en ook bereid was om de penitentie te doen die monseigneur passend zou vinden haar op te leggen omwille van de vermelde feiten;

om die redenen gaf mijn heer de bisschop, die het afzweren van de ketterij en haar engagement onder eed die volgen volgens de vormen van de Kerk, van haar had ontvangen, haar de absolutie van de vonnissen die ze had opgelopen voor de misdaden van ketterij en hekserij, op voorwaarde dat ze volledig biechtte en berouw had over wat voorafgaat; bij gebrek hieraan was het niet de bedoeling van monseigneur de bisschop, zoals hij het haar zei, haar te absolveren van deze vonnissen. Genoemde Béatrice behield zich (het recht) voor om, als ze zich iets herinnerde inzake ketterij, haar bekentenissen te laten in ontvangst nemen, zowel tegen zichzelf als tegen de andere levenden of doden.

De teneur van deze afzwering en dit engagement onder eed is de volgende:

“Ik Béatrice [...] en met dit doel geef ik mijn persoon en mijn goederen¹⁷.

Daarna, in bovenstaand jaar op 5 maart, verscheen de genoemde Béatrice gerechtelijk voor mijn heer de bisschop en broeder Jean de Beaune van de predikherenorde, inquisiteur van de ketterse verdorvenheid in het koninkrijk Frankrijk aangesteld door de Apostolische Stoel.

Op het vertrouwen in haar eed die ze aflegde zei ze en biechtte dat het uittreksel uit haar bekentenis [...] en besloot in deze zaak¹⁸

¹⁷Hier volgt een geijkte formule.

¹⁸Dit, en ook het einde, bestaan uit geijkte formules.

En de gezegde heren bisschop en inquisiteur bepaalden voor de genoemde Béatrice een dag om haar definitief vonnis over wat voorafgaat te aanhoren, te weten op zondag 8 maart voor het derde uur, in het huis van de predikheren te Pamiers.

Opgemaakt in het jaar en op de dag zoals hierboven, in tegenwoordigheid van de religieuzen broeder Gaillard de Pomiès, prior van het klooster van de predikheren te Pamiers, Arnaud du Carla, van hetzelfde klooster, broeder Pierre, gezelschap van vernoemde heer inquisiteur, David en Bernard de Centelles, monniken van Fontfroide van de cisterciënzerorde en van monseigneur Germain de Castelnau, aartsdiaken van de kerk van Pamiers, getuigen hiervoor opgeroepen, en van ons, Guillaume Peyre-Barthe, notaris van monseigneur de bisschop, en Barthélemy Adalbert, notaris van de Inquisitie die aanwezig geweest zijn bij wat voorafgaat en die de stukken ontvangen en geschreven hebben.

*En op de zondag die aan genoemde Béatrice was toegewezen, verscheen zij op het kerkhof van Sint-Jan martelaar van Pamiers en er werd haar een vonnis betekend door mijn heren de bisschop en de inquisiteur zoals volgt: “dat allen weten [...]”
Zie voor dit vonnis in het vonnissenboek van de Inquisitie.*

En ik, Rainaud Jabbaud [...]

Volgens de *Historia Inquisitionis* van Filips van Limborch, p. 290, werd zij tot de Muur veroordeeld op 8 maart 1321. Haar vonnis werd gewijzigd in dubbele kruisen op 4 juli 1322.

Het proces van priester Berthomieu Amilhac sluit aan bij dit proces. Een vertaling daarvan verschijnt in het derde e-Magazine van het Studiecentrum Als Catars (december 2005).